

DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-10-11>
УДК 376.056.2/.3+373.043.2-056.2/.3]:001.891

Світлана Петрівна Миронова,
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9418-9128>
докторка педагогічних наук, професорка,
проректорка з наукової роботи,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна
myronova@kpnpu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Орієнтація України на європейську освіту, переосмислення спеціальною педагогікою окремих концептуальних положень потребує інноваційних науково-прикладних досліджень. Метою наукової статті є визначення вимог до наукових досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, прийомів урахування психофізичних особливостей осіб з особливими освітніми потребами. Визначено, що наукові дослідження мають, з одного боку, відповідати загальним вимогам педагогічних досліджень, а з іншого – специфічним, обумовленим специфікою закладів та респондентів. Методика, процедура дослідження повинні адаптуватися до особливостей пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери осіб, особливостей родини; необхідно правильно використовувати термінологію. Результативність досліджень підвищується, якщо їхній дизайн є спланованим, системним, а процедура враховує специфіку. Задля інтеграції української спеціальної педагогіки у світовий простір важливо орієнтуватися й на закордонні практики.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність; наукові дослідження; спеціальна та інклюзивна освіта; діти з особливими освітніми потребами; спеціальність 016 Спеціальна освіта; спеціальна педагогіка.

Вступ. Однією з трудових функцій в Професійному стандарті вчителя (Про затвердження, 2020) визначено безперервний професійний розвиток, який реалізується завдяки інноваційній компетентності, що формується шляхом здійснення науково-дослідної та проектної діяльності. Складовою професійної діяльності фахівців спеціальної освіти є дослідницько-творча діяльність, яка передбачає не лише творче застосування спеціальним педагогом педагогічної теорії, а й самостійне проведення дослідницької роботи. Завдяки цьому розвивається індивідуальність педагога, його творчість, удосконалюється педагогічна майстерність, що є запорукою розвитку й удосконалення освіти дітей з особливими освітніми потребами (далі – дітей з ООП). Наукові дослідження в сфері спеціальної та інклюзивної освіти здійснюють і здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 016

Спеціальна освіта, науково-педагогічні працівники, адже це передбачено відповідними Стандартами (Про затвердження стандарту, 2023; Про затвердження професійного, 2021).

Науково-дослідна діяльність в спеціальній педагогіці відноситься до галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, Спеціальність 016 Спеціальна освіта. Втім її здійснення має відповідати певним особливостям та вимогам, що забезпечить вірогідність результатів.

У загальній педагогіці доволі багато публікацій щодо науково-дослідної діяльності здобувачів вищої освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників (С. Важинський, Т. Щербак, 2016; Т. Опалюк, Т. Франчук, Т. Мельник, 2024; В. Шейко, Н. Кушнарєнко, 2004 та ін.). У спеціальній психології та педагогіці вченими описані методи наукових досліджень відповідно до контингенту дітей з ООП (С. Конопляста, Т. Сак, 2010; Т. Костенко,

І. Гудим, Легкий О., Кондратенко С., 2019; С. Миронова, О. Чопік, 2023; Є. Синьова, 2009; С. Федоренко, 2009 та ін). Втім цілеспрямованих досліджень щодо особливостей науково-дослідної діяльності в сфері спеціальної та інклюзивної освіти не проводилось.

Метою публікації є визначення особливостей та вимог до наукових досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, прийомів урахування психофізичних особливостей осіб з особливими освітніми потребами при проведенні наукових досліджень.

Методи дослідження: вивчення чинної законодавчої бази з проблеми дослідження; аналіз та узагальнення літературних джерел; спостереження за організацією наукових досліджень в різних типах закладів освіти.

Результати дослідження. Орієнтація України на європейську освіту, удосконалення вітчизняної спеціальної та інклюзивної освіти і впровадження закордонного досвіду, реалізація завдань НУШ, переосмислення спеціальною педагогікою окремих концептуальних положень потребує науково-прикладних досліджень, спрямованих на апробацію інновацій, врахування пріоритетних напрямів модернізації в цій сфері (Квесвел Дж., Кресвел Д., 2022).

У сучасній зарубіжній теорії та практиці питання освіти дітей з ООП розглядаються з різних позицій, зокрема досліджуються:

- проблеми спеціального навчання дітей з складними порушеннями розвитку;
- зміст та методи раннього втручання;
- розвиток інклюзивної освіти;
- підтримка дорослих осіб з інвалідністю;
- підготовка фахівців для роботи з дітьми з ООП.

Провідною тенденцією в дослідженнях є теза про те, що має бути забезпечений доступ до освіти всім особам, незалежно від їхніх здібностей.

Ці напрями є вкрай актуальними і для вітчизняної спеціальної педагогіки.

Вивчення нормативних та літературних джерел свідчить, що об'єктами науково-дослідної діяльності фахівців та майбутніх докторів філософії спеціальності 016 Спеціальна освіта є методологічні підходи, теоретичні засади,

традиційні та інноваційні педагогічні технології, проблеми, явища, процеси в спеціальній та/або інклюзивній освіті, розвиток спеціальної та/або інклюзивної освіти в Україні й за кордоном. Окрім того, на часі є проблеми досліджень, обумовлені російсько-українською війною. Це методика дистанційного навчання дітей з ООП; забезпечення психологічної витривалості дітей з ООП, їхніх батьків, педагогів під час війни та у поствійськовий період; подолання посттравматичного синдрому, обумовленого військовими діями; комплексний супровід дорослих осіб з інвалідністю, набутою внаслідок війни; психолого-педагогічний супровід осіб з ООП з деокупованих територій та ін.

Аналіз наукових робіт підтверджує, що вагомою особливістю науково-дослідної діяльності в спеціальній педагогіці та спеціальній психології є її міждисциплінарність. Такі наукові дослідження мають, з одного боку, відповідати загальним вимогам педагогічних досліджень, а з іншого – специфічним вимогам, обумовленим певними особливостями закладів та респондентів.

Зокрема, добираючи методи науково-педагогічного дослідження, важливо дотримуватися таких загальних вимог:

- застосовувати поєднання методів наукового пошуку;
- враховувати психологічні методи, якщо наукове дослідження спрямоване на вивчення особистісних характеристик респондента;
- в дослідженні вивчати такі складові, як когнітивні показники, діяльність, спілкування, емоційно-мотиваційний компонент;
- методи порівняльних досліджень мають спрямовуватися на визначення динаміки розвитку певних якостей як у віковому плані, так і протягом певного проміжку часу;
- добирати методи, які дають змогу одержати відомості про респондента з багатьох джерел і дозволяють зіставити одержану інформацію;
- достовірність отриманих результатів перевіряти за допомогою статистичних методів дослідження.

Наголосимо, що дослідження будь-якої наукової проблеми має відповідати і специфічним вимогам, які нижче опишемо та обґрунтуємо.

Вимоги до проведення наукових досліджень у закладах спеціальної та інклюзивної освіти.

1) Однією з вимог є необхідність первинного теоретичного аналізу проблеми дослідження в загальній психолого-педагогічній літературі та практиці, методиці предметних галузей; вивчення основ біологічних, медичних наук, необхідних для правильного розуміння соціально-педагогічних процесів, особливостей розвитку, навчання, супроводу дітей з ООП.

2) Надважливою вимогою є правильне використання термінології та загальноприйнятих скорочень, які стосуються сучасної спеціальної та інклюзивної освіти. Поширеними є такі помилки:

– застарілі терміни й поняття, які доволі часто ґрунтуються на вже неактуальній медичній моделі порушення – *«розумово відстала дитина», «комбіноване порушення», «туговухість», «інваліди»* та ін.;

– медичні терміни, які не завжди є тотожними в педагогіці і психології, – *«порушення артикуляційного апарату (в значенні порушення мовлення)», «специфічний розлад (в значенні затримки психічного розвитку)», «психомоторний розлад (в значенні ДЦП)»* та ін.;

– зарубіжні терміни, які не відповідають вітчизняній законодавчій базі (*«неповносправна дитина», «особи з специфічними потребами»* та ін.);

– спотворені, некоректні чи популістські терміни, похідні від нозології – *«інклюзивна дитина», «даунята», «аутята», «нормотипова дитина»* та ін.;

– вживання скорочень, які не є загальноприйнятими, без їх розшифрування, наприклад, *«діти з ТР»* (діти з типовим розвитком).

Ці помилки зустрічаються при аналізі дослідниками теорії і обґрунтовуються тим, що саме такі терміни є в джерелах; часто такі помилки роблять практики, вдаючись до необґрунтованої синонімії чи популізму.

Наголошуємо, що незважаючи на термінологію першоджерел при описі результатів

теоретичного аналізу, закордонного досвіду в наукових роботах слід вживати сучасну термінологію згідно з чинною нормативною базою України щодо спеціальної та інклюзивної освіти. Термінологія має відповідати також соціальній моделі оцінки психофізичних порушень. Вживання застарілих термінів може допускатися у виняткових випадках, зокрема у дослідженнях історичного характеру, які показують трансформацію понять і назв; за необхідності цитування, яке яскраво ілюструє певний факт чи явище.

Якщо автор вживає скорочення з метою оптимізації викладу, то він має його спочатку вказати повністю.

3) Респондентами досліджень з спеціальної педагогіки є особи з особливими освітніми потребами, зокрема й з інвалідністю. Відповідно вимогою до дослідника є його здатність встановлювати контакти з дітьми, їхніми батьками, дорослими особами з ООП; виняткова тактовність у спілкуванні; правильне вживання звернень, відповідна лексика, темп мовлення, жести тощо. Безумовно, респонденти мають розуміти сутність своєї участі в дослідженні і висловити свою згоду.

4) Перед розробленням методики наукового пошуку дослідник має ґрунтовно вивчити психофізичні особливості майбутніх респондентів, для того щоб адаптувати методи дослідження до особливостей пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери осіб з ООП, способів їхнього спілкування, особливостей родини. Методи дослідження, зокрема можуть адаптуватися за такими параметрами:

– *Зміст* – наприклад, для дітей з інтелектуальними порушеннями він може бути простішим, а для дітей з РСА – більш конкретним; дослідження мають враховувати програму, за якою навчається дитина;

– *Обсяг матеріалу* – для дітей з ООП кількість запитань/завдань може зменшуватися;

– *Інструкція* – для дітей з ООП вона має бути простішою, іноді поетапною; може бути не лише усною, а й письмовою або наочною;

– *Тривалість проведення експериментальної методики* – більше часу для дітей з інтелектуальними порушеннями, РСА, порушеннями опорно-рухового апарату;

– Процедура проведення - наприклад, дитина з нормотиповим розвитком сама заповнює анкету, а відповіді учня з інтелектуальними порушеннями записує дослідник; діти з нормотиповим розвитком самостійно читають завдання, а дітям з тяжкими порушеннями мовлення його читає дослідник та ін.;

– Облік результатів – яким чином оцінювання виконання завдань буде адаптуватися до особливостей дітей з ООП.

Слід ретельно спланувати тривалість експериментальних методик, опитувань; передбачити час для відпочинку дітей. Дослідник має заздалегідь визначити види допомоги, які можуть надаватися в процесі дослідження і/або яких можуть потребувати діти з ООП:

- спеціальна мотивація;
- додатковий інструктаж;
- повторення інструкції дослідником;
- прохання до дитини повторити інструкцію;
- показ зразка;
- присутність вчителя/асистента вчителя і трансляція інструкції через нього (наприклад, для гіпертривожних дітей, дітей з РСА);
- поділ завдання на етапи;
- спільне виконання завдання;
- підказка;
- виконання завдання за аналогією та ін.

Використання дитиною допомоги та її вид є одним із показників рівня розумового розвитку дитини. Втім наголосимо, що допомога надається від найменшої до більш виразної. Слід зауважити, що в кожній предметній галузі спеціальної педагогіки та психології пропонуються методи наукових досліджень вже з урахуванням певних особливостей дітей.

5) Якщо у дослідженні будуть вивчатися психологічні чи емоційно-вольові якості, поведінка дітей з ООП, то правильним у констатувальному експерименті є вивчення цих характеристик і у дітей з нормотиповим розвитком задля порівняння та розуміння їх відмінностей, особливостей.

6) Перед проведенням дослідження для якісного добору методів, розробки експериментальних програм дослідник має ознайомитися з документами (особові справи дітей, індивідуальні програми розвитку тощо). Втім

ця інформація в закладі може бути конфіденційною. Якщо дослідник не працює в закладі (наприклад, науковець, аспірант), то він має підготувати офіційне звернення до керівника закладу, де планує проводити дослідження щодо вивчення цих документів. Необхідно також підготувати офіційне клопотання щодо проведення експериментальної діяльності на базі закладу. Обов'язково узгодити з батьками участь їхніх дітей у дослідженні, всі аспекти опису результатів, принципи конфіденційності тощо.

7) Якщо в процесі експерименту буде апробуватися авторська або адаптована чи модифікована навчальна програма/програма корекційно-розвиткових занять, то дослідник має звернутися з клопотанням щодо затвердження цієї програми в закладі.

8) Особлива увага має приділятися і практичній значущості дослідження для спеціальної та інклюзивної освіти. Ці позиції мають бути апробовані та ґрунтовно описані.

Плануючи дослідження, розробляючи програми констатувального та формуального експериментів, дослідник має врахувати як психофізичні особливості дітей з ООП, так і певні суб'єктивні фактори, що можуть впливати на процедуру і результати наукового пошуку. Опишемо окремі прийоми врахування загальних особливостей психофізичного розвитку респондентів з ООП під час дослідження, втім наголосимо, що проявляються вони при кожному порушенні та у конкретної дитини по-різному, тому слід застосовувати диференційований та індивідуальний підхід до респондентів.

Особливості дітей з ООП та прийоми їх урахування в дослідженні.

Соціальна дезадаптованість може спричинити страх дитини перед дослідженням, прояви неадекватної поведінки тощо. Потрібно налаштувати дитину, пояснити сутність завдання/гри; в окремих випадках проводити дослідження індивідуально; надавати дитині можливість для усамітнення; можна просити батьків (чи інших осіб, яким довіряє дитина) бути присутніми під час дослідження.

Уповільнене/обмежене/недорозвинене сприймання суттєво залежить від категорії порушення, адже може бути недорозвиненим/

порушеним на різних рівнях: інтелектуальний, функціональний; ступенях - повний, частковий. Потребує зміни представлення завдання, наприклад, письмова форма для дітей з порушеним слухом, усна – для дітей з порушеним зором; спеціальний добір наочності – для дітей з інтелектуальними порушеннями; зменшення кількості подразників – для дітей з РСА тощо.

Недоліки розвитку моторики можуть призводити до незграбності, уповільнення виконання дій, тому потрібно давати додатковий час на виконання завдання, правильно організувати робоче місце для дитини, за необхідності – збільшити стимульний матеріал, з яким буде працювати дитина.

Порушення мовленнєвого розвитку дітей може суттєво відрізнитися за різними складовими (фонетичний, лексичний, граматичний компоненти), ступенями. Тому перед вибором методу дослідження слід дізнатися про рівень розвитку мовлення в дитини і його особливості. Наприклад, дитина може не виконати завдання не тому, що не володіє навичкою, а тому, що не розуміє мовлення дослідника. Лексика дослідника, побудова ним речень мають відповідати можливостям дитини. Якщо у дитини не сформоване зв'язне мовлення, то треба надати їй можливість відповідати за допомогою символів, жестів, малюнків тощо.

Недорозвиток/порушення розумової діяльності може бути властивим не лише дітям з ІП, а й дітям з РСА, складними порушеннями чи затримкою розвитку. Тому зміст завдань, способи їх представлення, види допомоги, критерії оцінювання мають добиратися з урахуванням рівня розумової діяльності респондентів, їхніх труднощів у цій сфері. Для урахування цієї особливості варто вивчити методики, напрацьовані в спеціальній педагогіці та спеціальній психології.

Недостатня пізнавальна активність у дітей передбачає знижений інтерес до різного роду досліджень, всі завдання діти можуть сприймати як додаткове навантаження. Тому респондентів слід додатково мотивувати, завдання представляти у цікавій для них формі, постійно підтримувати пізнавальну активність.

Знижена працездатність у дітей з ООП, швидко виснаження потребує зменшення обсягу

експериментального матеріалу, додаткового часу, перерв для відпочинку. Дослідник має розуміти особливості темпу роботи дітей, динаміку їхньої втомлюваності і не перевантажити дітей.

Прогалини у знаннях і уявленнях про навколишній світ, міжособистісні стосунки часто обумовлюються не лише наявним порушенням дитини, а й суб'єктивними особливостями її виховання, зокрема обмеженістю стосунків родини, наданням переваги якійсь одній сфері розвитку, надмірною опікою чи відсутністю цілеспрямованого виховання. Цю особливість слід обов'язково враховувати у доборі матеріалу дослідження та критеріях оцінювання, слід розмежовувати нездатність дитини виконати завдання і відсутність у неї досвіду такої роботи.

Особливості розвитку особистості необхідно враховувати у наукових дослідженнях, адже вони можуть відволікати дитину, призводити до недостовірних результатів (це може бути невпевненість в собі, залежність від оточуючих, низька комунікабельність, занижена або завищена самооцінка, невміння керувати власною поведінкою). Дослідник має правильно заохочувати дитину, віднайти позитивні стимули, створити комфортні для дитини умови співпраці: за необхідності – запросити батьків, вчителя чи його асистента. Не слід поспішати надавати допомогу, враховуючи схильність багатьох дітей до опіки; варто переконатися, що дитина дійсно не може виконати завдання самостійно.

Зауважимо, що всі дослідження з дітьми проводяться після налагодження комунікації з ними та створення сприятливого середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, наукові дослідження в сфері спеціальної та інклюзивної освіти є однією з умов їх розвитку, оптимізації та удосконалення. Результативність таких досліджень підвищується, якщо їхній дизайн є чітко спланованим, системним, а процедура його реалізації враховує психофізичні особливості осіб з ООП. Задля інтеграції української спеціальної педагогіки у світовий простір перспективи подальших наукових пошуків щодо означеної проблеми вбачаємо в порівнянні підходів, вимог, методики, процедур та опису дослідження в закордонних і вітчизняних практиках.

Література

- Важинський, С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навчальний посібник; Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національний університет цивільного захисту України. Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. 257 с.
- Джон В. Кресвел, Дж. Девід Кресвел. Дизайн дослідження: підходи на основі якісних, кількісних і змішаних методів / Перекл. Ігор Кобель, Тарас Кобель. Львів : Вид-во Українського католицького університету, 2022. 284 с.
- Конопляста С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посіб./за ред М. К. Шеремет. Київ : Знання, 2010. 310 с.
- Костенко Т. М., Гудим І. М., Легкий О. М., Кондратенко С. В. Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору: навч.- метод. посіб. / Київ : ФОП Симоненко О. І., 2019. 180 с.
- Основи наукових досліджень та проектної діяльності. Навчально-методичний посібник / автори-упорядники: Опалюк Т. Л., Франчук Т. Й., Мельник О. С. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О. В., 2024. 148 с.
- Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти: Наказ МОН України №552 від 12 травня 2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (Дата звернення: 12.03.2024).
- Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (Дата звернення: 12.03.2024).
- Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021, № 610. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti> (Дата звернення: 26.02.2024).
- Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 016 Спеціальна освіта для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ МОН України від 01.12.2023 № 1470. URL : https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/90784/ (Дата звернення: 26.02.2024).
- Синьова Євгенія Павлівна, Федоренко Світлана Володимирівна Тифлопедагогіка. Підручник. / Київ : НПУ імені МП Драгоманова, 2009. 212 с.
- Чопік О., Миронова С. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Підручник. Том 2. Кам'янець-Подільський, : К-ПНУ ім. І. Огієнко, 2023. 332 с.
- Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : Підручник. Київ : Знання, 2004. 307 с.

References

- Vazhynskyi, S. E. & Shcherbak, T. I. (2016). Methodology and organization of scientific research: study guide; Ministry of Education and Science of Ukraine, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko; State Emergency Service of Ukraine, National University of Civil Defense of Ukraine : Sumy Publishing House named after A. S. Makarenko (ukr).
- Creswell, W. John & Creswell, J. David (2022). Research design: approaches based on qualitative, quantitative and mixed methods / Trans. Ihor Kobel, Taras Kobel. Lviv: Publishing House of the Ukrainian Catholic University (ukr).
- Konopliasta, S. U. & Sak, T. V. (2010). Logopsychology: teaching. guide/edited by M. K. Sheremet : Znannia (ukr).

- Kostenko, T. M., Hudym, I. M., Lehkyi, O. M. & Kondratenko, S. V. (2019). Peculiarities of standardization of the content of education of children with visual impairments: teaching method. manual : Entrepreneur Simonenko O. I. (ukr).
- Opaliuk, T. L., Franchuk, T. Y., Melnyk, O. S. (2024). Basics of scientific research and project activity. Educational and methodological manual / authors-compilers: Publisher O. V. Kovalchuk (ukr).
- Regulations on the procedure for implementing innovative activities in the field of education: Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine No. 552 of May 12, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#Text> (Date of access: 03.12.2024) (ukr).
- On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Teacher of primary education (with a diploma of a junior specialist)": order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine dated 23.12. 2020 No. 2736-20. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> (Date of access: 03.12.2024) (ukr).
- On the approval of the professional standard for the group of professions "Teachers of higher education institutions": order of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine dated 03.23.2021, No. 610. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-standart-na-grupu-profesij-vikladachi-zakladiv-vishoyi-osviti> (Date of application: 02/26/2024) (ukr).
- On the approval of the standard of higher education in the specialty 016 Special education for the third (educational and scientific) level of higher education: order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated 01.12.2023 No. 1470. https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/90784/ (Date of access: 26.02.2024) (ukr).
- Sinyova, Y. P. & Fedorenko S. V. (2009). Typhlopedagogics. Textbook. : NPDU (ukr).
- Chopik, O. & Myronova, S. (2023). Correctional psychopedagogy. Oligophrenopedagogy. Textbook. Volume 2. Kamianets-Podilskyi : Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (ukr).
- Sheiko, V. M. & Kushnarenko, N. M. (2004). Organization and methodology of research activity: Textbook : Znannia (ukr).

FEATURES OF SCIENTIFIC RESEARCH IN THE SPHERE OF SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION

Svitlana Myronova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-rector for Scientific Work Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine, e-mail: myronova@kpnu.edu.ua

Orientation of Ukraine towards European education, improvement of domestic special and inclusive education and implementation of foreign experience, implementation of the tasks of the National Academy of Sciences, rethinking of certain conceptual provisions with special pedagogy requires scientific and applied research aimed at approving innovations, taking into account the priority directions of modernization in this area. In general pedagogy, there are many publications on the research activities of higher education graduates, pedagogic and scientific-pedagogical workers. In special psychology and pedagogy, scientists have described the methods of scientific research according to the contingent of children with special needs. Targeted research on the specifics of research activities in the field of special and inclusive education was not conducted. The purpose of the publication is to define the features and describe the requirements for scientific research in the field of special and inclusive education, methods of taking into account the psychophysical characteristics of persons with special educational needs when conducting scientific research. It has been investigated that scientific research in the field of special and inclusive education must, on the one hand, meet the general requirements of pedagogical research, and, on the other hand, meet specific requirements determined by certain characteristics of institutions and respondents. The research methodology and procedure should be adapted to the peculiarities of cognitive activity, the emotional and volitional sphere of individuals, ways of communication, characteristics of the family, certain subjective factors; it is necessary to provide for various types of assistance;